Bijlage: voortgang beleid aanpak netcongestie

Sneller Bouwen
Het versnellingspakket voor uitbreiding van het hoogspanningsnet van 25 april jl.[1] is opgebouwd uit een projectenaanpak, een wetgevingsprogramma, een beleidsaanpak, werkwijze TenneT en gebiedsinvesteringen. Hieronder volgt een stand van zaken langs deze lijnen, en updates over stikstofproblematiek in relatie tot elektriciteits-infrastructuur en de implementatie van de EU-richtlijn REDIII.

Doorbraakprojecten
Nog voor de zomer is gestart met 26 geselecteerde hoogspanningsprojecten die een belangrijke bijdrage gaan leveren aan verlichting van netcongestie. Bij deze projecten wordt de nieuwe actiegerichte aanpak direct toegepast en doorontwikkeld[2]. TenneT heeft elk van deze projecten grondig doorgelicht op welke projecten het meest gebaat zijn bij welke specifieke versnellingsmaatregelen. Per project wordt nu een plan van aanpak opgesteld met de betrokken netbeheerders, provincies en gemeenten om de realisatie te versnellen of vertraging te voorkomen. Naar verwachting kunnen in november definitieve afspraken per project worden gemaakt over bevoegd gezag, toepassing van de nieuwe werkwijze en de inzet van versnellingsmaatregelen. Daarmee zetten we in op snellere besluitvorming en een vlotte vergunningverlening, waarna de schop zo snel mogelijk de grond in kan.

Wetgevingsprogramma kortere procedures
Het wetgevingsprogramma richt zich op de verbetering van wetgeving om procedures te versnellen, grondbeleid effectiever in te zetten en ruimte voor elektriciteitsnetwerken vrij te maken. Het gaat onder andere om de volgende aanpassingen van regelgeving:

- Kortere beroepsprocedures voor elektriciteitsprojecten, een langere geldigheid van het voorbereidingsbesluit en een efficiëntere verkenningsfase.
- Voor snellere grondverwerving ligt bij de Tweede Kamer momenteel een wetsvoorstel over gedoogplichten[3]. Ondertussen wordt in overleg met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) bezien hoe grondbeleidsinstrumenten effectief kunnen worden ingezet voor het versneld realiseren van energie-infrastructurele projecten.
- Op planologisch vlak wordt toegewerkt naar kortere vergunningsprocedures voor tijdelijke infrastructuur en kleine uitbreidingen, en naar het sneller doorlopen van Europese Milieueffectrapportage-verplichtingen. Ook wordt gewerkt aan een betere planologische bescherming van het 110-150kV-net waardoor wordt voorkomen dat uitbreidingen daarvan wordt belemmerd door andere activiteiten in de buurt.

Het wetgevingsprogramma loopt drie jaar en bestaat uit verschillende tranches. De maatregelen uit tranche één worden op dit moment verder uitgewerkt in wijzigingen van wetgeving en kunnen naar verwachting, na consultatie met belanghebbenden, komend jaar aan de Kamer worden gestuurd. Gelijktijdig worden onderzoeken uitgevoerd en voorbereidingen getroffen voor de maatregelen uit volgende tranches. Over de voortgang van het wetgevingsprogramma worden de Kamers op de hoogte gehouden via de halfjaarlijkse voortgangsupdate van de aanpak netcongestie en de reguliere brieven over het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK).

Aanpak sneller uitbreiden elektriciteitsnet
Het versnellingspakket van april dit jaar bevat meerdere beleidsmaatregelen die op dit moment worden uitgevoerd. Op onderstaande onderdelen is belangrijke voortgang geboekt.

De Vliegende Brigade biedt extra kennis en capaciteit aan medeoverheden zodat zij voortvarend aan de slag kunnen met de inpassing van complexe elektriciteitsprojecten. De brigade gaat in januari 2026 van start als uitbreiding van de bestaande MIEK-PEH Expertpool. Deze krijgt de nieuwe naam Expertpool energie-infrastructuur. Vooruitlopend daarop kan voor prioritaire projecten al gebruik worden gemaakt van de expertpool. Dit gebeurt onder meer bij de hoogspanningsprojecten Utrecht-Noord en Maasbracht-Graetheide.

[1] Kamerstukken II, 2024-25, 29023, nr. 566
[2] Zie https://www.rvo.nl/onderwerpen/netcongestie/maatregelen-om-het-elektriciteitsnet-sneller-uit-te-breiden
[3] Verzamelwet KGG, Kamerstukken II, 2025-26, 36776

Verder wordt met TenneT en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gewerkt aan een landsdekkend Heritage Impact Assessment (HIA), waarmee eerder in het traject de mogelijke impact van hoogspanningsprojecten op UNESCO-werelderfgoederen inzichtelijk wordt, en welke mitigerende maatregelen nodig zijn. Daarmee wordt voorkomen dat verder in het traject onverwacht knelpunten rond erfgoed opkomen.

Het reserveren van ruimte voor energieinfrastructuur draagt bij aan het versnellen van de keuzes die bij de start van een project moeten worden gemaakt. Het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) is daartoe als bouwsteen opgenomen in de Ontwerp-Nota Ruimte die onlangs is gepubliceerd[4]. De onderzoeksaanpak van de PEH II ("Notitie Reikwijdte en Detailniveau"), wordt in november ter inzage gelegd. Hierin staat hoe de uitgangspunten voor energie uit de Ontwerp-Nota Ruimte worden uitgewerkt voor het nationale energiesysteem. Via het PEH II worden toekomstige uitbreidingen van de nationale elektriciteitsinfrastructuur vroegtijdig in kaart gebracht en worden tijdig keuzes gemaakt in de ruimtelijke ordening van elektriciteitsvraag en -aanbod.

Uniforme taxatieaanpak midden- en hoogspanning

In opdracht van het LAN is een onderzoek uitgevoerd om het proces van grondverwerving voor midden- en hoogspanningsstations te vereenvoudigen en te standaardiseren met een uniforme taxatieaanpak. Het onderzoeksrapport gaat als separate bijlage bij deze brief.

De onderzoekers constateren dat er aanzienlijke verschillen bestaan in de wijze waarop grondprijzen voor midden- en hoogspanningsstations nu tot stand komen. Het ontbreken van uniformiteit en transparantie in de methodiek van prijsvorming kan in het proces van grondverwerving leiden tot wantrouwen, vertraging van het minnelijke proces en moeizame onderhandelingen. Zij adviseren een taxatieaanpak die aansluit bij de huidige werkwijze van taxateurs maar meer houvast en transparantie biedt[5]. Bij brede toepassing en onderling vertrouwen in de afgesproken spelregels is volgens de onderzoekers een versnelling van 3 tot 12 maanden mogelijk.

De netbeheerders hebben onlangs (1 september 2025) een nieuwe soortgelijke uniforme systematiek voor meewerkvergoedingen vastgesteld voor de aanleg van nieuwe energie-infrastructuur van algemeen belang, zoals kabels en leidingen. De zogenoemde 'meewerkpremie' wordt bij deze taxatieaanpak vormgegeven als een 'netcongestiepremie'. Indien partijen aan het begin van het minnelijke proces binnen een afgesproken termijn tot overeenstemming komen over de grondtransactie, wordt een bonus van 20% bovenop de grondwaarde betaald. Deze tijdelijke premie wordt alleen in de periode dat we met netcongestie kampen toegekend, zodat deze geen structureel onderdeel wordt van de marktwaarde en de grondprijzen voor netbeheerders realistisch blijven.

De betrokken partners binnen het LAN gaan aan de slag met de voorgestelde methodiek. In de komende periode wordt de aanpak getoetst op uitvoerbaarheid, implementatie en draagvlak onder andere via pilots met gemeenten, netbeheerders, taxateurs (RICS en NRTV) en grondeigenaren. In het eerste kwartaal van 2026 worden deze pilots geëvalueerd. Doel is een gedragen taxatieaanpak die wordt opgenomen in een handreiking met gestandaardiseerde waarderingsuitgangspunten zodat deze zich kan ontwikkelen tot staande praktijk.[6]

Gebiedsinvesteringen extra-hoogspanningsprojecten

Als onderdeel van het versnellingspakket heeft het kabinet € 197 mln. beschikbaar gesteld voor gebiedsinvesteringen in circa 30 gebieden waar de komende jaren bovengrondse hoogspanningslijnen worden gebouwd en veel nationale hoogspanningsinfrastructuur bij elkaar komt. Dit komt het draagvlak in de directe omgeving ten goede en draagt zo bij aan versnelling. De middelen zijn bedoeld voor de lokale gemeenschap van deze projecten. De

[4] Kamerstukken II, 2025-26, 29435, nr. 269
[5] Dit is in lijn met de praktijkhandreiking taxaties gebiedsontwikkelingen(RICS met steun van het ministerie van VRO)
[6] De Praktijkhandreiking taxaties gebiedsontwikkelingen (RICS, met steun van ministerie van VRO) geeft handvaten aan taxateurs hoe grond getaxeerd kan worden bij gebiedsontwikkelingen. Grond ten behoeve van elektriciteitsinfrastructuur kan onderdeel zijn van een gebiedsontwikkeling.

gebiedsinvesteringen verbeteren de kwaliteit van de directe omgeving en vergroten het draagvlak voor de grootschalige netuitbreidingen. Over de uitvoering van de regeling vindt overleg plaats met VNG en IPO. Naar verwachting kan de regeling halverwege 2026 in werking treden en kunnen dan de eerste middelen worden overgemaakt.

Optimaliseren werkwijze TenneT

Een onderdeel van de versnellingsaanpak is een grondige herziening van de interne werkwijzen van TenneT. Hiermee draagt TenneT bij aan verkorting van doorlooptijden van hun hoogspanningsprojecten. TenneT heeft capaciteit vrijgemaakt om dit te realiseren. De eerste brede implementaties staan voor begin 2026 gepland. De aanpak betreft onder meer:

- Ruimtelijke processen: op basis van een grondige analyse past TenneT processen aan zodat studies en stappen in de vroegste fase van een project parallel lopen in plaats van opeenvolgend. De eerste pilots zijn inmiddels gestart. Hierdoor kunnen voorbereidende besluiten zoals het kiezen van een locatie of aankopen van grond sneller worden genomen.
- Standaardisatie van 'assets' (masten, transformatoren e.d.): een gestandaardiseerd en modulair ontwerp van bijvoorbeeld hoogspanningsmasten kan TenneT efficiënter laten produceren, transporteren en installeren. Dit leidt tot een kortere bouwtijd.
- Omgevingsmanagement: TenneT zet in op professionalisering van de bevordering van draagvlak bij de aanpak van een project. De rol die TenneT neemt in de regionale Energy Boards is naar een hoger niveau getild.

Onderzoek Samenhang Energietransitie Stikstof (OSES)

De actualisatie van het Onderzoek Samenhang Energietransitie Stikstof (OSES 3.0) biedt een onderbouwing voor een mogelijke oplossing voor de vertraging in de aanleg van energie-infrastructuurprojecten door stikstofproblematiek. In de MIEK-brief van december 2024[7] is een programma aangekondigd met toepassing van de zogenoemde ADC-toets (Alternatieven-Dwingende reden van groot openbaar belang-Compensatie) uit te werken en te toetsen of dit juridisch haalbaar, praktisch uitvoerbaar en bestuurlijk wenselijk is. OSES 3.0 bevestigt dat de tijdelijke stikstofemissies door de aanleg van energie-infrastructuurprojecten slechts een fractie bedragen van de emissies die door verduurzaming van de industrie worden vermeden. Deze verduurzaming, mogelijk gemaakt door de aanleg van energie-infrastructuur, leidt op korte termijn tot een blijvende vermindering van de stikstofuitstoot en draagt daarmee bij aan klimaat en Natura 2000 doelen. De resultaten en een ambtelijke appreciatie zijn als bijlagen bij deze brief gevoegd. Een vervolgstap is het onderzoeken of er in de tijd tussen de aanleg van de energie-infrastructuur en de verduurzaming van de industrie geen onomkeerbare ecologische effecten optreden. Hiertoe wordt een ecologisch onderzoek uitgevoerd. Eind dit jaar wordt de Kamer nader geïnformeerd over de mogelijkheden om op basis van de resultaten van deze onderzoeken de aanleg van energie-infrastructuur te versnellen.

Implementatie REDIII, onderdeel vergunningen

De afgelopen periode heeft het kabinet, met inbreng van mede-overheden en bedrijven, geïnventariseerd welke toegevoegde waarde de EU-richtlijn REDIII (Renewable Energy Directive) kan hebben voor de energietransitie en wat daarvoor nodig is. Daarbij is ook stil gestaan bij de mogelijkheid voor overheden om REDIII versnellingsgebieden aan te wijzen waar de vergunningverlening sneller zou kunnen verlopen.[8] Het kabinet concludeert dat de Nederlandse wet- en regelgeving voor vergunningverlening al grotendeels in lijn is met de bepalingen in REDIII. Zo voldoet Nederland al grotendeels aan de maximale termijnen voor vergunningverlening in REDIII. Alleen voor specifieke[9] bodemenergiesystemen en (doorgaans al vergunningvrije) zonnepanelen worden de maximale termijnen beperkt korter. Dit geldt ook voor de termijnen van vergunningverlening binnen versnellingsgebieden.

REDIII biedt voor hernieuwbare-energieprojecten wel iets ruimere mogelijkheden om een vergunning te krijgen. De drempel om gebruik te maken van uitzonderingen in Europese regelgeving ter bescherming van de natuur is op basis van REDIII iets lager voor hernieuwbare-energieprojecten (zie kader). Voor het realiseren van de voordelen van REDIII in Nederland is het

[7] Kamerstukken II, 2024-25, 29826, nr. 217
[8] Zie Kamerstukken II, 2024-25, 29826, nr. 217
[9] Alleen de bodemenergiesystemen met een warmtepomp met een vermogen van minder dan 50MW.

aanwijzen van een versnellingsgebied in veruit de meeste gevallen niet randvoorwaardelijk. De meerwaarde van een versnellingsgebied in Nederland is dus uitermate beperkt.

Belangrijkste meerwaarde REDIII in Nederland

- Hernieuwbare-energieprojecten binnen en buiten versnellingsgebieden worden geacht van hoger openbaar belang te zijn. Dit maakt de ADC-toets (Alternatieven - Dwingende reden van groot openbaar belang - Compensatie) makkelijker te doorlopen, omdat de "dwingende reden" hiermee is ingevuld. Voor de andere onderdelen van de ADC-toets biedt deze bepaling in REDIII geen oplossing.
- Op dit moment kan geen vergunning worden afgegeven voor hernieuwbare-energieprojecten waarvan niet kan worden uitgesloten dat die projecten leiden tot het in gevaar brengen van het duurzaam voortbestaan van een beschermde populatie. Als gevolg van REDIII wordt de vergunningverlening binnen en buiten versnellingsgebieden op dit onderdeel iets soepeler. Een hernieuwbaar energieproject kan een vergunning krijgen wanneer voorafgaand aan de activiteit passende mitigerende maatregelen worden genomen die het doden of verstoren van beschermde soorten zo veel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen, ook wanneer het project leidt tot doding of verstoring waarvan niet volledig kan worden uitgesloten dat er negatieve effecten zijn op de staat van instandhouding.
- Sommige hernieuwbare-energieprojecten leiden tot natuurschade die niet voorkomen kan worden. In dat geval kunnen projecten voor zonne- of windenergie, inclusief bijbehorende elektriciteitsinfrastructuur, toch worden toegestaan als (fysieke) compenserende natuurmaatregelen worden getroffen. Als die op dat moment niet beschikbaar zijn is het binnen versnellingsgebieden mogelijk dat het bevoegd gezag op kosten van de initiatiefnemers zorgt voor de natuurcompensatie, waardoor vergunningverlening toch mogelijk is. Er moet aan veel eisen worden voldaan voordat gebruik gemaakt kan worden van deze "financiële compensatie", waardoor dit in de praktijk naar verwachting slechts zelden toepasbaar is.

Hoewel de bijdrage van REDIII naar verwachting klein is laat het kabinet geen mogelijkheid onbenut om de energietransitie te versnellen. De omzetting van REDIII naar Nederlandse wet- en regelgeving, zonder nationale koppen, rondt het kabinet daarom zo snel mogelijk af. Het wetsvoorstel ligt bij de Raad van State. De onderliggende AMvB ligt op dit moment voor ter consultatie. Het kabinet streeft ernaar voor het einde van het jaar het wetsvoorstel naar de Kamer te sturen met het oog op inwerkingtreding per 1 juli 2026.

Omdat REDIII technisch complexe regelgeving betreft, verwacht het kabinet dat het niet altijd evident is hoe de bepalingen uit REDIII in de praktijk door vergunningverleners en bedrijven kunnen worden toegepast. Het kabinet richt daarom een website in bij RVO[10] waarop duidelijke informatie wordt verstrekt voor de toepassing van REDIII. Daarnaast bevat de website de mogelijkheid voor vergunningverleners en initiatiefnemers om vragen te stellen.

Beter Benutten

Er zijn uiteenlopende manieren om het elektriciteitsnet beter te benutten. Hieronder wordt de stand van zaken van de verschillende onderdelen uiteengezet, voor zowel groot- als kleinverbruik.

Zwaarder belasten

Een van de manieren om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten is door het gecontroleerd zwaarder te belasten. De netbeheerders hebben op 12 september jl. een intentieverklaring getekend, om te komen tot gezamenlijke praktijkrichtlijnen. Daarnaast wordt eind dit jaar onderzoek in opdracht van de ACM en KGG afgerond naar mogelijkheden om de netbeheerders hierin te faciliteren.

Regelbare opwek

Ook met het contracteren en inzetten van bestaande gasgestookte opwek kan meer ruimte op het net worden gecreëerd. Zo heeft Eneco onlangs besloten twee gascentrales in de provincie Utrecht langer open te houden en beschikbaar te stellen aan TenneT om te helpen tegen netcongestie in de

[10] https://www.rvo.nl/onderwerpen/red-iii

regio. Het kabinet is binnen het LAN in gesprek over bredere toepassing van deze oplossing in congestiegebieden. Naar verwachting levert dit in het voorjaar van 2026 tot resultaten.

Wachtrijen grootverbruik

Als actie binnen het LAN hebben netbeheerders gekeken naar mogelijke vervuiling van de wachtrijen door bijvoorbeeld dubbele, verouderde of niet-geverifieerde aanvragen. Hiervan blijkt op het midden- en laagspanningsnet weinig sprake. Doordat een plek op de wachtrij alleen kan worden verkregen met een aanbetaling voor het realiseren van de aansluiting staan er maar weinig onrealistische aanvragen op de wachtrij. Omdat dit een relatief aanzienlijk deel van de totale kosten voor het realiseren van de aansluiting is, maakt dit het onaantrekkelijk om speculatieve of dubbele aanvragen te doen bij de regionale netbeheerders. Vervuiling van de wachtrij speelt wel op het hoogspanningsnet van TenneT. TenneT heeft klanten waarvan de status van de aanvraag onduidelijk was, of waarvan niet tijdig vervolg is gegeven aan de te nemen stappen in het aansluitproces, actief benaderd. Dit heeft ervoor gezorgd dat klanten hun verzoek in overleg met TenneT hebben ingetrokken, bijvoorbeeld omdat gebleken is dat de partij de businesscase niet rond kreeg. In de bijgevoegde LAN-rapportage is daardoor een afname te zien van de TenneT-wachtrij. TenneT overweegt eerder in het aansluitproces de aansluitkosten voor de realisatie van een aansluiting in rekening te brengen om niet-realistische aanvragen verder te voorkomen. Ook verwacht TenneT een verdere afname van de wachtrij door het aansluiten van klanten met het Tijdsuurgebonden transportrecht (TDTR)-contract. Hierbij is de verwachting dat klanten die onvoldoende TDTR-capaciteit kunnen krijgen hun verzoek vrijwillig intrekken.

Om te verkennen of de wachtrijmethodiek verder kan worden verbeterd loopt op dit moment een onderzoek naar de wachtrijmethodieken in het buitenland. De resultaten worden dit najaar verwacht. Op basis hiervan wordt met de partijen binnen het LAN bezien welke lessen in Nederland toegepast kunnen worden.

Maatschappelijke prioritering

Om partijen met een groot maatschappelijk belang voorrang te kunnen geven in de wachtrij voor transportcapaciteit op het elektriciteitsnet heeft de ACM het prioriteringskader vastgesteld. Als gevolg van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb), heeft de ACM op 26 juni jl. een nieuw ontwerpbesluit prioriteringskader gepubliceerd. Eind dit jaar zal de ACM het definitieve kader vaststellen zodat dit per 1 januari kan ingaan. In het ontwerpbesluit zijn ook categorieën kleinverbruikers, waaronder woningbouw, opgenomen als prioriteit. Momenteel reserveren de netbeheerders capaciteit voor het aansluiten van alle (toekomstige) kleinverbruikers, zodat elke kleinverbruiker transportcapaciteit krijgt toegewezen. Partijen met prioriteit komen ondertussen op de wachtrij. De netbeheerders werken voor alle klanten in congestiegebied aan een nieuwe werkwijze met betrekking tot wachtlijsten en klantinpassing in lijn met het kader. Grootverbruikers kunnen vanaf 1 januari 2026 prioriteit aanvragen conform dit nieuwe kader. Voor de transportverzoeken van kleinverbruikers hebben netbeheerders implementatietijd nodig.

De ACM is als toezichthouder in gesprek met netbeheerders en het Rijk over hoe om te gaan met aanvragen en reserveringen op de langere termijn. Om een zorgvuldige overgangssituatie te kunnen waarborgen, wordt de huidige gereserveerde capaciteit voor kleinverbruikers niet gelijk op 1 januari 2026 vrij gegeven aan partijen op de wachtrij. De ACM, netbeheerders en het Rijk kijken naar een zorgvuldige manier om deze capaciteit vrij te geven. De netbeheerders zullen in ieder geval eerst hun nieuwe werkwijze vastleggen. Daarnaast is het van belang dat er voldoende tijd is voor prioritaire kleingebruikers om zich te melden. Kleinverbruikers die niet in het kader zijn opgenomen, komen op het moment dat de nieuwe werkwijze wordt toegepast op de wachtrij. Kleinverbruikers met prioriteit, waaronder woningen, kunnen aangesloten blijven worden, zolang er ruimte beschikbaar is. Het ligt voor de hand om de gereserveerde ruimte te benutten voor alle prioritaire partijen op de wachtrij (groot- en kleinverbruikers).

Uitrol nieuwe contractvormen

Binnen de LAN-actielijn Beter Benutten Mogelijk Maken werken het Rijk, de ACM, netbeheerders en andere belanghebbenden aan het creëren en uitrollen van instrumenten die betere benutting van het elektriciteitsnet mogelijk maken. Zo zijn afgelopen jaren verschillende contractvormen ontwikkeld die nu door de netbeheerders worden geïmplementeerd en uitgerold. Het gaat hierbij

om alternatieve transportrechten en contracten voor toepassing van congestiemanagement. Met alternatieve transportrechten kunnen partijen op de wachtrij worden aangesloten buiten de piekmomenten. Bij congestiemanagement maken bestaande en nieuw aangeslotenen die flexibel zijn in hun verbruik afspraken over het aanpassen hun capaciteitsvraag op de piekmomenten. Door de ruimte die hierdoor ontstaat kunnen partijen op de wachtrij worden aangesloten. In maart jl. is de Kamer geïnformeerd over de vertraging bij de implementatie van enkele contractvormen.[11] In de cijfers van Netbeheer Nederland is te zien dat het aantal afgesloten alternatieve transportrechten en het aantal contracten voor congestiemanagement nog niet snel toeneemt. Hier liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag. Allereerst zijn deze contracten een nieuw fenomeen voor zowel de netbeheerder als de markt. Voor alternatieve transportrechten geldt daarnaast dat er niet altijd voldoende capaciteit op alle benodigde netvlakken beschikbaar is om partijen aan te sluiten, zelfs buiten de piekmomenten. Ook ontbreekt soms voldoende inzicht in de netbelasting. Bij de daadwerkelijke uitrol naar de praktijk blijkt ook dat de contracten zoals deze nu ontwikkeld zijn door de netbeheerders niet altijd aantrekkelijk zijn voor de markt, bijvoorbeeld omdat deze niet voldoende zekerheid bieden voor een businesscase. Met name bij bestaande aangeslotenen met een niet-flexibel contract blijkt het lastig om flexibiliteit te ontsluiten. Deze partijen hebben zelf vaak geen acuut probleem en zijn daarom minder geneigd om mee te werken aan flexibilisering. Het is van belang om barrières en achterliggende gedachten bij deze groep netgebruikers te achterhalen. Op basis daarvan kan de beste wijze voor netbeheerders worden bepaald om hen hiervoor wel succesvol te benaderen. Vanuit het LAN wordt hiertoe onderzoek uitgevoerd, de resultaten hiervan zullen begin 2026 beschikbaar zijn.

De uitrol van de nieuwe flexproducten moet beter. Dit is primair de verantwoordelijkheid van de netbeheerders. In overleg met hen en marktpartijen wordt daarom bepaald hoe de uitrol van deze producten wordt opgeschaald. Netbeheerders zullen meer ervaring moeten opdoen met het aan de man brengen van deze producten, en marktpartijen zullen bewogen moeten worden om flexibeler met gebruik en invoeding van elektriciteit om te gaan. Daartoe is door de netbeheerders de samenwerking met energieleveranciers opgezocht. VNO-NCW en VEMW zetten in op het verbeteren van het proces voor gerichte inbreng van bedrijven en industrieclusters. Netbeheerders werken daarnaast aan het verhogen van het inzicht in de netten, onder andere in de LAN-actielijn Slimmer Inzicht. Daarmee ontstaat in de toekomst meer potentie voor alternatieve transportrechten.

Ondertussen ontwikkelen netbeheerders een nieuwe contractvorm waarmee netbeheerders kunnen vragen aan partijen om tijdelijk méér in te voeden of af te nemen, het capaciteitssturingscontract (CSC). Hiermee kunnen lokaal invoeding en afname meer met elkaar in evenwicht worden gebracht, waardoor elders congestie wordt voorkomen.

<u>Impact maatregelen flexibiliteit per sector</u>
Mitigerende maatregelen stellen bedrijven in staat om, ondanks netcongestie, toch economische toegevoegde waarde te blijven creëren. Het betreft maatregelen zoals energieopslag, vraagverschuiving en decentrale oplossingen zoals lokale opwek (wind, zon, WKK-installaties), en energiehubs. Uit een vervolgonderzoek van Ecorys naar de maatschappelijke gevolgen van netcongestie (bijlage) komt naar voren dat de inzet van deze maatregelen, rekening houdend met de kosten hiervan, de maatschappelijke schade door netcongestie gemiddeld met ongeveer 30% kan verminderen. Decentrale ontwikkelingen zijn ook in bredere zin relevant voor het energiesysteem. Zoals aangekondigd in de Kamerbrief van 18 juni 2025[12] brengt het kabinet deze bijdrage – waaronder op het gebied van netinvesteringen – nog dit jaar nader in kaart.

De maatregelen blijken vooral effectief voor sectoren waarvan het energieverbruik flexibel in de tijd kan worden verschoven én die relatief veel toegevoegde waarde genereren per MWh elektriciteit, zoals hightech en professionele dienstverlening. Mitigerende maatregelen kunnen daarentegen relatief vlot worden geïmplementeerd en bieden daardoor snellere verlichting. Voor veel sectoren is het daarom aantrekkelijk om mitigerende maatregelen in te zetten. Ook andere maatregelen worden bekeken om de netcongestieproblematiek te mitigeren. Zo kan met het contracteren en inzetten van bestaande gasgestookte opwek meer ruimte worden gecreëerd voor partijen die op de

[11] LAN-rapportage maart 2025, bijlage bij Kamerstukken II, 2024-25, 29023, nr. 559
[12] Kamerstukken II, 2024-25, 29023, nr. 587

wachtrij staan voor extra afnamecapaciteit. In het LAN wordt daarom de inzet van gasgestookte opwek verkend. Resultaten zullen in de volgende voortgangsrapportage volgen.

Uit het onderzoek volgt een aantal aanbevelingen, waaronder het ontwikkelen van een gerichte sectorale aanpak binnen het LAN om flexibiliteit te stimuleren. Hier wordt op dit moment in het LAN aan gewerkt via de sectorale aanpak, waarin samen met brancheorganisaties wordt geanalyseerd wat de knelpunten en mogelijkheden bij een branche zijn. Met de Waterschappen en OV-sector zijn al afspraken gemaakt. Verder worden nu gesprekken gevoerd met de Metaalunie, de glastuinbouwsector en de ambachtelijke bakkers.

Daarnaast blijkt duidelijk dat netbeheerders meer proactief naar bedrijven moeten communiceren waar en wanneer netverzwaringen plaatsvinden, zodat bedrijven gericht mitigerende maatregelen kunnen inzetten. In samenwerking met de netbeheerders wordt in het LAN gewerkt aan de doorontwikkeling van de capaciteitskaart. Dit wordt gedaan in de vorm van een visuele weergave van de capaciteitsontwikkeling van de regionale netbeheerders en TenneT, zodat duidelijk wordt wanneer er capaciteit vrijkomt. Vervolgens zal inzicht worden gegeven in welke projectfase een netuitbreiding zit. Op deze manier wordt verder inzicht verschaft in de geplande netverzwaringen.

<u>Kennisfunctie netcongestie</u>
Ondernemers en decentrale overheden hebben behoefte aan goede informatie over hoe zij kunnen omgaan met netcongestie. De inrichting van een centraal informatiepunt is van start gegaan. De website is beschikbaar en ondernemers en overheden kunnen het callcenter bij RVO bellen. Zij kunnen daar terecht met vragen over oplossingen, over beleid, ruimtelijke inpassing en subsidiemogelijkheden. Door het hele land wordt lokaal aan oplossingen gewerkt, bijvoorbeeld in energiegemeenschappen en met de inzet van clusterregisseurs in de regio's. In Gelderland is de provincie bijvoorbeeld een initiatief gestart voor een centrum in Arnhem om bedrijven te ondersteunen met flexibele energieoplossingen om ruimte te creëren op het elektriciteitsnet.

<u>Tijdsafhankelijk nettarief voor kleinverbruikers</u>
Ook voor huishoudens en bedrijven met een kleine aansluiting geldt dat het beter benutten van het net onnodige verzwaringen en kostenstijgingen kan voorkomen. Een tijdsafhankelijk nettarief beloont kleinverbruikers voor slim netgebruik en sluit beter aan bij werkelijk gebruik van het net. De netbeheerders hebben een tijdsafhankelijk tarief met een beperkt aantal tijdsblokken onderzocht. Netbeheer Nederland neemt het initiatief voor verdere uitwerking van een tariefstelsel met 4 prijsniveaus en 5 tijdsblokken in een codewijzigingsvoorstel. Hiermee blijft het nettarief enerzijds voldoende begrijpelijk en anderzijds voldoende effectief om efficiënt gebruik van het net te stimuleren.

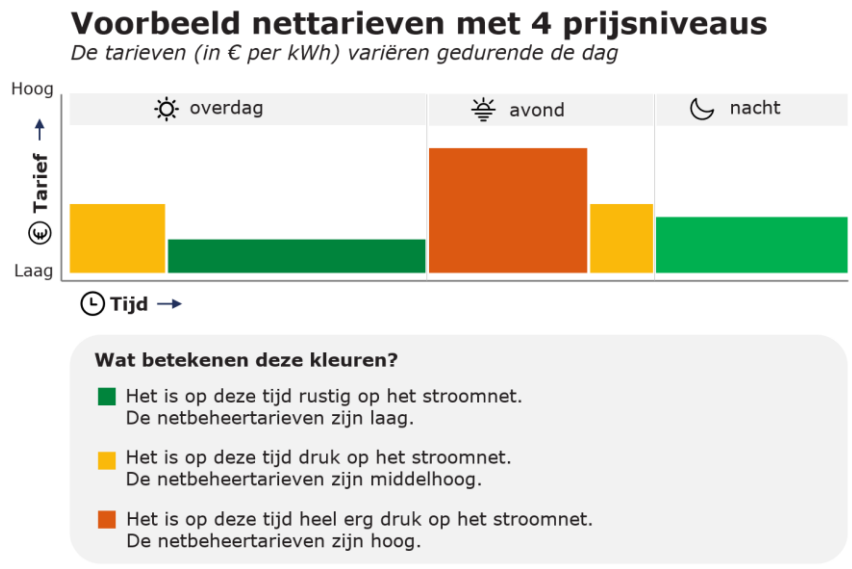

Naar verwachting wordt het codewijzigingsvoorstel begin 2026 ingediend bij ACM, waarna beoordeling en consultatie plaatsvindt. De ACM zal de effectiviteit en begrijpelijkheid van het tariefmodel meenemen in de beoordeling. Naar verwachting kan het nieuwe tariefstelsel in 2028 worden ingevoerd.

<u>Uitrol nieuwe meters</u>
In het Energiebesluit dat per 1 januari 2026 in werking treedt, is bepaald dat netbeheerders aan alle kleinverbruikers die dat nog niet hebben vóór 1 januari 2027 een geschikte meter moeten hebben aangeboden. Een geschikte meter is een slimme meter (op afstand uitleesbaar) of een

digitale meter (niet op afstand uitleesbaar) die invoeding op, en afname van het net apart kunnen meten. Het gaat hier om circa 500.000 nieuwe meters en 2,2 mln. meters die aan vervanging toe zijn. Het aanbieden van geschikte meters is onder andere van belang voor het inzicht in het gebruik en belasting van de laagspanningsnetten, en voor de invoering van tijdsafhankelijke nettarieven voor kleinverbruikers. Volgens de huidige planning van de netbeheerders lukt dat niet voor die datum, door beperkte beschikbaarheid van monteurs. Netbeheerders zetten alles op alles om voor het einde van 2027 iedereen die nog geen geschikte meter heeft er een aangeboden heeft gekregen. Kleinverbruikers zijn na 1 januari 2026 verplicht om een aanbod voor een geschikte meter te accepteren. Als de netbeheerder meermaals een meter heeft aangeboden maar hier niet op wordt ingegaan kan de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI) een last onder dwangsom opleggen. Het ministerie van KGG houdt de voortgang door de netbeheerders nauwlettend in de gaten.

Publiekscampagne netcongestie

In de publiekscampagne "Zet ook de knop om – netcongestie" van dit voorjaar is ingezet op kennis, houding en gedrag ten aanzien van het overbelaste stroomnet. De effectmeting[13] laat positieve resultaten zien. De campagne over het geheel wordt met een voldoende beoordeeld. De boodschap komt duidelijk over: het overgrote deel van de respondenten weet of vermoedt dat het stroomnet kan worden overbelast (94%) en dat dit kan leiden tot stroomstoringen (94%). Ook zien we een toename in de intentie om het stroomgebruik te verplaatsen of te beperken (van 22% naar 30%). De hoofddoelstelling om kennis te vergroten is behaald en de campagne is hiermee geslaagd. Een kwart van de respondenten geeft wel aan het moeilijk te vinden om het gedrag aan te passen. Dit betekent dat nog het nodige werk moet worden verricht om burgers de juiste handvatten te bieden. Daarnaast is de intentie tot gedragsverandering toegenomen, al wordt nog niet direct minder stroom gebruikt tussen 16 en 21 uur. De campagne is pas recent gestart en daadwerkelijke gedragsverandering na 1 periode is niet realistisch. Gedragsverandering vraagt bovendien om meer dan communicatie alleen. Daarom werken we binnen het LAN ook aan beleid rondom slimme apparaten en financiële prikkels via het nieuwe nettarief zoals hierboven beschreven. Totdat dit in 2028 kan ingaan wordt communicatie ingezet om het draagvlak verder te versterken. Deze meting laat zien dat daarvoor een goede basis is gelegd.

Slimmer inzicht

Voor bedrijven en gemeenten is op dit moment onvoldoende specifiek wanneer een (grotere) aansluiting mogelijk wordt waardoor het nemen van onderbouwde investeringsbeslissingen moeilijk wordt. De netbeheerders geven hier in de LAN-actielijn Slimmer Inzicht invulling aan, door het opleveren van landelijk beschikbare, uniforme dataproducten die aansluiten bij deze behoeften. In een continue dialoog met verschillende stakeholdergroepen, waaronder de industriële clusters en VNO-NCW, ontwikkelt de LAN-actielijn dataproducten die voor de stakeholders de hoogste toegevoegde waarde en prioriteit hebben. Om hier transparantie over te geven verschijnt ieder kwartaal een bijgewerkte roadmap[14] met op volgorde van prioriteit de geïdentificeerde dataproducten. Oplevering van dataproducten voor inzicht in belasting, capaciteit en topologie van het elektriciteitsnet is voorzien in het eerste kwartaal van 2026. Daarmee krijgen bedrijven steeds betere indicaties van het moment dat extra transportcapaciteit aangeboden kan worden aan klanten op de wachtlijst, zodat zij tijdige investeringsbeslissingen kunnen nemen over verduurzaming en uitbreiding. Het informeren van bedrijven in de industriële clusters over de voortgang van de infrastructuurprojecten die voor hen relevant zijn, is daarnaast onderdeel van het vervolg op de Cluster Energiestrategieën 3.0. Zo krijgen bedrijven, waaronder de bedrijven in cluster 6, steeds beter inzicht in de planning van de netbeheerders.[15]

[13] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overheidscommunicatie/documenten/rapporten/2025/09/19/campagne-effectonderzoek-zet-ook-de-knop-om-bewuster-omgaan-met-energie-voorjaar-2025
[14] https://www.netbeheernederland.nl/roadmap-data-delen-voor-de-energietransitie
[15] Met deze update is tevens uitvoering gegeven aan de toezegging aan het Tweede-Kamerlid Peter de Groot (VVD) in het Commissiedebat Verduurzaming Industrie van 10 september jl.